

fundacja instytut
CYBERBEZPIECZEŃSTWA

(Nie)bezpieczne dziecko w sieci

Fundusz
Sprawiedliwości

Ministerstwo
Sprawiedliwości

Sfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

XXI wiek to bez wątpienia okres szybkiego rozwoju technologicznego. Urządzenia takie jak komputer czy smartfon połączone z internetem są już codziennością. Z tego typu udogodnień korzystają coraz częściej także dzieci, które w coraz młodszym wieku opanowują obsługę urządzeń elektronicznych i szybko pojmują, jak ciekawym wynalazkiem jest internet. Pod odpowiedzialną kontrolą rodzicielską może być to świetne narzędzie, które zarówno edukuje i rozwija dziecko, jak i po prostu je bawi. Nie zmienia to faktu, że na najmłodszych użytkowników internetu czyhają poważne niebezpieczeństwa. Warto być ich świadomym, gdy dziecko rozpoczyna samodzielne korzystanie z sieci.

Internet w życiu dzieci

Internet może mieć zarówno negatywny, jak i pozytywny wpływ na najmłodszych użytkowników. Zanim opisane zostaną zagrożenia, z jakimi muszą mierzyć się dzieci w internecie, skupmy się na korzyściach związanych z używaniem go w codziennym życiu. W dzisiejszych czasach już coraz częściej spotyka się np. trzylatki potrafiące odblokować smartfon lub tablet i uruchomić ulubioną aplikację. Dla dzieci w tym wieku, które nie rozumieją jeszcze większości dostępnych treści, internet może być jednym ze sposobów na wspólną zabawę i naukę z rodzicami, którzy wybiorą odpowiednią zawartość i będą aktywnie uczestniczyć w interakcji z dzieckiem. To także metoda na rozwój umiejętności wizualno-przestrzennych. Niektóre interaktywne treści, np. w formie kolorowych obrazków, filmików czy animacji mogą pomóc w rozwijaniu umiejętności percepcyjnych i wizualnych u małych dzieci. Te nieco starsze wykorzystują już internet znacznie szerzej. Dzięki niemu przygotowują się do lekcji, a także pogłębiają wiedzę na interesujące ich tematy. Przełomem w wykorzystywaniu internetu w ce-

lach naukowych i poznawczych była nauka zdalna w czasie pandemii COVID-19. Dzieci, surfując po sieci, uczyły się, jak pozyskiwać i selekcjonować informacje oraz obsługiwać wiele programów, także w sposób intuicyjny. Korzyści z tego mogą być długofalowe, ponieważ większość wykonywanych obecnie zawodów w mniejszym lub większym stopniu wymaga obsługi urządzeń elektronicznych oraz internetu.

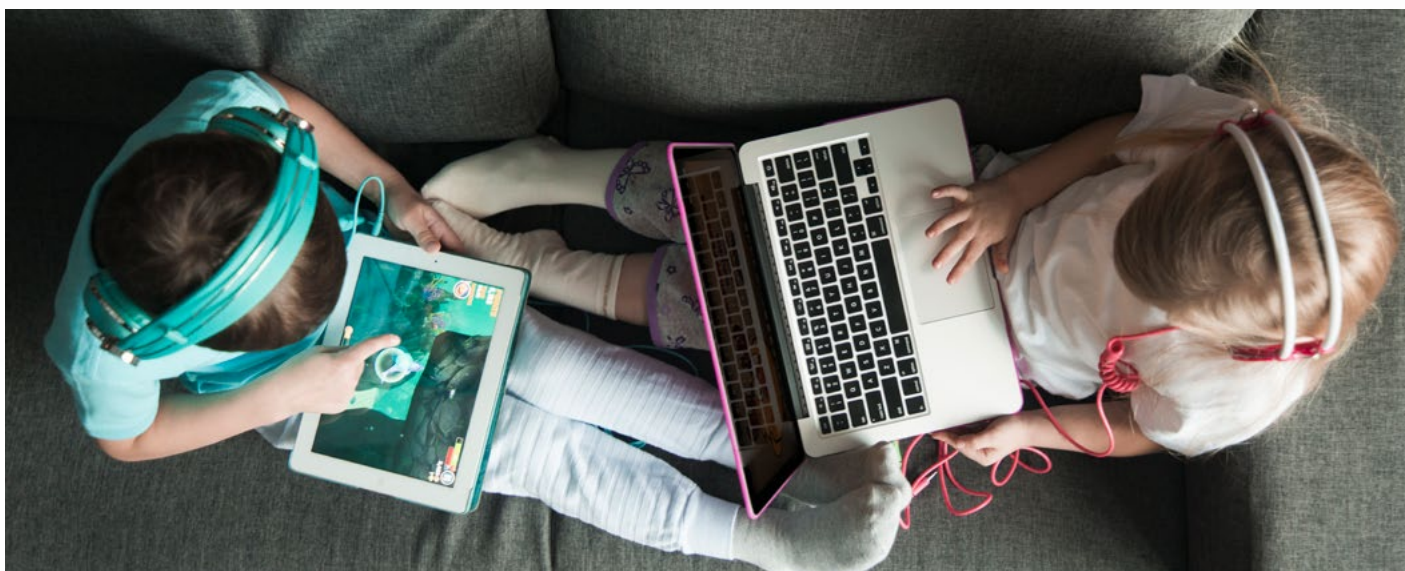
Sieć jest również źródłem rozrywki i narzędziem do rozwijania pasji oraz poznawania nowych możliwości, o których dzieci nie dowiedzą się w szkole, jak gaming, tworzenie amatorskich filmów czy nowoczesnej muzyki. Komunikatory internetowe, typu Messenger czy WhatsApp, to idealne narzędzia do utrzymywania kontaktu z rówieśnikami, w szczególności dla dzieci pochodzących z małych miejscowości, dla których dostęp do ośrodków kultury i punktów rozrywki, gdzie mogliby spędzić czas ze znajomymi, jest ograniczony przez konieczność dojazdu do nich.

Zagrożenia płynące z używania internetu przez najmłodszych

Nie ulega wątpliwości, że internet jest coraz bardziej istotny w codziennym funkcjonowaniu i rozwoju każdego dziecka. Znaczne ograniczenie dostępu do niego mogłoby pozbawić je wielu możliwości w różnych dziedzinach życia. Nie mniej ważna jest jednak świadomość zarówno młodych internautów, jak i rodziców, na co należy uważać podczas korzystania z sieci. Najstarszym i najbardziej oczywistym zagrożeniem jest kontakt dzieci z nieodpowiednimi treściami w internecie. Odwiedzanie „zakazanych” stron daje im poczucie przekraczania granic, jest wyrazem buntu i sposobem na poczucie się jak osoba dorosła. Ta „nieodpowiednia treść” to bardzo szerokie pojęcie, pod którym kryją się m.in. treści prezentujące agresję i przemoc oraz propagujące niewłaściwe wzorce, jak zdjęcia oraz filmy zawierające sceny bójek, wulgarny język, okrucieństwo wobec ludzi i zwierząt. Dostęp do tego typu materiałów nie jest wymyślnie zabezpieczony. Najczę-

ściej zaledwie zamieszcza się ostrzeżenie, że treść zawiera sceny drastyczne lub przemocowe. Przejście dalej, mimo komunikatu, to kwestia jednego kliknięcia, bez żadnej weryfikacji. Efekt zapoznawania się z takimi treściami to wzmożone poczucie lęku i braku bezpieczeństwa lub wręcz przeciwnie – wzbudzenie chęci naśladowania, agresywne zachowania i stosowanie mowy nienawiści.

Kolejnym zagrożeniem jest łatwo dostępna w sieci pornografia, „zabezpieczona” w podobny sposób. Zbyt wczesny kontakt z takimi treściami może negatywnie wpłynąć na rozwój emocjonalny i społeczny młodego odbiorcy. W 2017 roku Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę przeprowadziła w Polsce badania dotyczące kontaktu dzieci i młodzieży z pornografią. Już wtedy ponad 40% badanych w wieku 11–18 lat miało kontakt z treściami dla pełnoletnich,

z czego co piąty badany miał ten kontakt każdego dnia. W następstwie tego dochodzi do coraz wcześniejszych inicjacji seksualnych oraz przedmiotowego postrzegania drugiego człowieka. Chociaż w Polsce posiadanie materiałów pornograficznych z udziałem małoletnich jest penalizowane, również w internecie można znaleźć tego typu treści, co dla dziecka będzie szczególnym szokiem. W parze z materiałami o charakterze pornograficznym idzie szerzące się w internecie zjawisko sekstingu, które może dotyczyć także młodzieży. Polega na wysyłaniu swoich nagich zdjęć i filmików do innych, niekiedy poznanych w sieci osób. Niejednokrotnie posiadanie takiej fotografii może być powodem do późniejszego szantażu lub zastraszania osoby ze zdjęcia.

Oprócz pozostawionych w cyberprzestrzeni treści zagrożeniem dla dzieci może być nawiązywanie kontaktów z obcymi internautami. W sieci istnieją portale stworzone specjalnie w tym celu, jak np. 6obcy. Zwłaszcza takie strony mogą stać się źródłem zjawiska child groomingu, czyli uwodzenia dziecka przez internet i namawiania na spotkanie, by wykorzystać je seksualnie lub wyprodukować treści pedofilskie z jego udziałem. Rozwijanie takiej znajomości z obcą osobą może się także zakończyć nękaniami lub stalkingiem. Groźne są również niektóre fora internetowe i dyskusje o niebezpiecznej tematyce, jak narkotyki czy samookaleczanie się, zachęcające do spróbowania nielegalnych substancji lub podjęcia działań autodestrukcyjnych. Dzieci są szczególnie podatne na perswazję i manipulację,

zwłaszcza ze strony większej grupy osób. Wyszczególnić tu należy także przesyłane sobie łańcuszki oraz gry internetowe niebezpieczne dla zdrowia i życia, których wyjątkowo drastycznym przykładem może być gra „Niebieski wieloryb”. Jej celem jest wypełnienie pięćdziesięciu zadań, które otrzymuje się od swojego opiekuna, m.in. oglądanie horrorów i samookaleczanie się żyletką. Ostatnim zadaniem jest samobójstwo.

Podatność i ufność dzieci mogą być wykorzystane także do dokonywania oszustw finansowych. Dziecko łatwiej jest uczynić stroną fałszywej umowy, nieuczciwej lub fikcyjnej transakcji, wyłudzić od niego numery kart rodziców lub hasła dostępowe, dowiedzieć się, gdzie w domu przechowywane są kosztowności lub otrzymać całą listę danych osobowych rodziny i znajomych młodego internauty. Zwłaszcza obecnie, w dobie destabilizacji na świecie, internet pełen jest treści dezinformacyjnych. Dzieci nie mają jeszcze na tyle rozwiniętej intuicji, wiedzy o świecie i doświadczenia, by rozpoznać fałszywą informację. Przyswajanie podejrzanych treści jako prawdziwych może wpłynąć na zaburzenie postrzegania świata i rozwinąć lęki u dzieci. Nietrudno również o to, by najmłodszy odbiorcy podali fake newsa dalej i nieświadomie przyczynili się do rozprzestrzeniania dezinformacji. Wskazuje się także na zagrożenia zdrowia związane ze spędzaniem czasu w sieci. Są to wady wzroku i postawy, bóle kręgosłupa, głowy, nadgarstków, ciągłe zmęczenie oraz fizyczne i psychiczne uzależnienie od komputera.

Ochrona dziecka w sieci

Wpadnięcie dzieci chociaż w jedną z pułapek zastawianych na nie w internecie może kosztować wiele stresu, pieniędzy, wywoływać konsekwencje prawne, wizerunkowe, a nawet zagrażać ich życiu i zdrowiu. Odpowiednie działania opiekunów oraz wartościowe strony internetowe zapobiegające cyberzagrożeniom mogą skutecznie ochronić najmłodszych. Najważniejsza kwestia to wiedza dorosłych na temat internetowych zagrożeń oraz dzielenie się nią z dzieckiem. Następnym krokiem w tym kierunku jest profilaktyka, która powinna być wdrażana w życie od najmłodszych lat. Najlepszą jej postacią jest dialog. Dla kilkulatka autorytetem są rodzice, starsze rodzeństwo czy nauczyciele. Warto stopniowo odkrywać internet razem, poznawać reguły komunikowania się w cyberprzestrzeni i zasadę ograniczonego zaufania do osób poznanych w internecie. Należy wyjaśniać, że niektóre strony nie są odpowiednie dla dziecka w danym wieku i w prosty sposób uzasadniać swoje obawy związane z konkretną

działalnością dziecka w sieci. Zamiast listy zakazanych stron lepiej zasugerować dziecku wartościowe portale dedykowane najmłodszym, gdzie tematyka cyberbezpieczeństwa jest podejmowana oraz przedstawiana w sposób przyjazny i łatwo zrozumiały, jak np. Sieciaki.pl. Początkujący internauta musi także mieć świadomość tego, że w razie wątpliwości może bez wahania zwrócić się do bliskich i opowiedzieć o swoim problemie. Bezpiecznym rozwiązaniem jest także kontrola rodzicielska, dostępna na coraz większej liczbie urządzeń. Należy jednak pamiętać, że dzieci powinny być poinformowane o tym, dlaczego rodzice zdecydowali się na jej założenie – że jest to profilaktyka cyberzagrożeń, a nie kara dla nich. Bardzo rygorystyczne zakazy, kontrolowanie wszystkich rozmów i treści przeglądanych przez dziecko są koniecznością, ponieważ w wielu sytuacjach szybko prowadzi do buntu dziecka, utraty zaufania do rodziców i pogłębienia problemu.

Bibliografia

Dziecko w sieci – jak chronić najmłodszych przed zagrożeniami w internecie?, ngo.pl, 28 X 2022 r., <https://publicystyka.ngo.pl/dziecko-w-sieci-jak-chronic-najmlodszych-przed-zagrozeniami-w-internecie>.

Filipek A., Dziecko w kontekście zagrożeń Internetu, w: Wielowymiarowość przestrzeni życia współczesnego dziecka, J. Izdebska, J. Szymanowska (red.), Białystok 2009, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/2721/1/Agnieszka%20Filipek_Dziecko%20w%20kontekście%20zagrożeń%20Internetu.pdf.

Kontakt dzieci i młodzieży z pornografią. Raport z badań, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, https://fdds.pl/_Resources/Persistent/3/5/5/e/355e459a03b5594c09237eec-041d8ae7cfbf5ffc/Makaruk_K_Wlodarczyk_J_Michalski_P_2017_Kontakt_dzieci_i_mlo-dziezy_z_pornografia.pdf.

Medialne treści promujące przemoc – jak rozmawiać o nich z dziećmi?, Cyberprofilaktyka, 18 XI 2021 r., <https://cyberprofilaktyka.pl/medialne-tresci-promujace-przemoc-jak-rozmawiac-o-nich-z-dziecmi.html>.

Niebieski wieloryb, Wikipedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Niebieski_wieloryb.

Wpływ internetu na rozwój dziecka – pozytywny i negatywny, Orange, <https://www.orange.pl/zobacz/dzieci-w-domu/pozytywny-i-negatywny-wplyw-internetu-na-rozwoj-dziecka>.

Wójcik S., Zagrożenia dzieci i młodzieży związane z używaniem internetu, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, https://fdds.pl/_Resources/Persistent/5/0/f/b/50fb-9f270832968ed3621ce21d0ce42eaf1031fd/Dzieci%20się%20liczą%202022%20-%20Internet.pdf.

Fundusz
Sprawiedliwości

Ministerstwo
Sprawiedliwości

Finansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

fundacja instytut
CYBERBEZPIECZEŃSTWA